

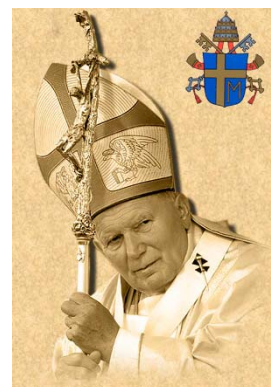
v kapli koleje Nepomuceno. Dopoledne jsme navštívili soud I. instance na vikariátu di Roma, kde jsme byli seznámeni s činností soudu, s praktickými otázkami jeho fungování, prošli jsme si i některé kanceláře soudu, což pro nás bylo velmi přínosné. Okolo poledne jsme měli jedinečnou příležitost osobně se setkat s kardinálem Giovanni Coppou. Tímto silným a jistě nezapomenutelným zážitkem jsme se s Římem protentokrát rozloučili a zamířili do krásného historického města Assisi. Přenocovali jsme v příjemném prostředí františkánského domu (Casa Francescana) na poutním místě Santuario di Frassino nedaleko jezera Lago di Garda. V místním poutním kostele jsme v pátek ráno 25.4. měli poslední společnou mši svatou. Ještě jsme se zajeli podívat do městečka Peschiera, které leží u malebného jezera Lago di Garda, a po obědě jsme se vydali na cestu domů.

Děkujeme Ti, Pane, za tyto společně strávené dny ve spojení s Tebou. Chtěla bych jménem nás všech vyjádřit velký dík o. Karlovi za uspořádání této pouti, která v nás zanechala hluboký duchovní zážitek. Byla to cesta, na kterou budeme všichni dlouho a velmi rádi vzpomínat. Již nyní se těšíme na cestu do Milána plánovanou na příští rok ☺.

2. Promluvy papeže Jana Pavla II. ke členům soudu Římské roty o tématice kánonu 1095 CIC

Čtvrtek 5. února 1987

1. Živou radost mi přináší toto výroční setkání s vámi drazí bratři, kteří působíte u soudu Římské roty. Jsem velmi vděčný monsignoru děkanu, kolegiu prelátům auditorům, i ostatním úředníkům, jakož i advokátům roty za vytrvalou a účinnou spolupráci, kterou mi poskytnete při plnění soudního *munus*, jež náleží Petrovu nástupci vzhledem k všeobecné církvi. Toto velmi cenné dílo mi je poskytnuto vysoce kvalifikovanými osobami v oblasti práva, které představují rozmanitost jazyků a kultur ze všech částí světa, ve kterých církve Boží působí.

Jsem vám také velmi vděčný za slib věrnosti evangeliu a tradici, který je spojen s úsilím vycházet vstříc novým potřebám církve a prohlubovat znalost skutečné lidské reality ve světle zjevené Pravdy.

V této perspektivě bych chtěl dnes věnovat zvláštní pozornost psychické neschopnosti, která, zvláště v některých zemích, se stala pohnutkou vysokého počtu žádostí o neplatnost manželství.

2. Známe velmi dobře pokrok, který udělala současná psychiatrie a psychologie. Je třeba ocenit co tyto moderní vědy učinily a činí pro objasnění psychického dění, jak vědomého tak nevědomého v lidech. A také pomoc, kterou poskytují prostřednictvím farmakoterapie a psychoterapie mnoha osobám, které se nacházejí v obtížných situacích. Velké objevy a také obětavost mnoha psychologů a psychiatrů jsou zajisté chvályhodné. Nemůžeme však uznat, že objevy a vymoženosti v oblasti čistě psychické a psychiatrické mohou nabídnout opravdovou celkovou vizi člověka, tím, že samy řeší základní otázky týkající se smyslu života a lidského povolání. Určité proudy současné psychologie však překračují vlastní specifické kompetence, tlačí se do oblasti, kde se pohybují pod tlakem antropologických domněnek, které nejsou slučitelné s křesťanskou antropologií. Zde vznikají těžkosti a překážky v dialogu mezi psychologickými a metafyzickými vědami, jakož i etikou.

Proto tedy, jednání o případech neplatnosti manželství z důvodu omezení psychického nebo psychiatrického vyžaduje, na jedné straně pomoc odborníků z těchto oborů, kteří hodnotí, dle vlastní kvalifikace, povahu a stupeň psychického dění, které se týká manželského souhlasu a schopnosti osoby vzít na sebe manželské závazky; na druhé straně nezprošťuje církevního soudce, při použití znaleckých posudků, od povinnosti nenechat se ovlivnit nepřijatelnými antropologickými představami, aby nezapletl do nejasností ohledně pravdivosti faktů a jejich významu.

Je tedy v každém případě mimo pochyb, že prohloubení znalostí vypracovaných teorií a dosažených výsledků uvedených věd, nabízí možnost zhodnotit lidskou odpověď na povolání k manželství přesnějším způsobem než umožňuje pouhá filozofie a teologie.

3. Z toho, co bylo řečeno dříve vyplývá, že dialog je konstruktivní komunikace mezi soudcem a psychiatrem nebo psychologem a je snadnější, jestliže je pro oba výchozí bod umístěn v horizontu obecné antropologie tak, že i přes rozlišnost metod, zájmů a cílů, zůstává jedna vize otevřená druhé.

Jestliže je naopak horizont, ve kterém se odborník, psychiatr nebo psycholog pohybuje, protikladný nebo uzavřený tomu, ve kterém se pohybuje kanonista, může se dialog nebo komunikace stát zdrojem zmatků a nejasností. Nikomu neunikne vážné nebezpečí, které se týká rozhodnutí o neplatnosti manželství, a které vyplývá z této druhé hypotézy: dialog mezi soudcem a odborníkem, který je založen na nejasném východisku může snadno vést k závěrům nesprávným a škodlivým pravému dobru osob a církve.

4. Takové nebezpečí není jen hypotetické, jestliže zvážíme, že antropologická vize, která hýbe početnými proudy v oblasti psychologických věd v moderní době, je rozhodně neslučitelná se základními prvky křesťanské antropologie, protože je uzavřená hodnotám a významům, které přesahují základní fakta, a které umožňují člověku zaměřit se na lásku k Bohu a k člověku jako své nejvyšší povolání.

Takové uzavření je neslučitelné s křesťanskou vizí, která považuje člověka jako bytost „stvořenou k Božímu obrazu“, dostal schopnost poznávat a milovat svého Stvořitele“ (*Gaudium et Spes*, 12) a současně vnitřně rozdělen (*Ivi*, 10). Uvedené psychologické směry vycházejí buď z idey pesimistické, podle které člověk nemůže uskutečňovat jiné touhy než ty, které jsou dány jeho hnutími nebo sociálním stavem, nebo naopak, z přehnaně optimistické idey, podle které člověk má v sobě svou realizaci a sám ji může uskutečnit.

5. Vize manželství na základě jistých psychologických směrů je taková, že redukuje význam manželského svazku na jednoduchý prostředek k dosažení uspokojení nebo seberealizace nebo psychologické dekomprese.

Následkem, pro znalce, kteří se inspiroují těmito směry, každá překážka, která vyžaduje úsilí, snahu nebo zřeknutí se, nebo ještě více, každý rozpad manželství se stává jednoduše potvrzením neschopnosti budoucích manželů jasně pochopit a realizovat jejich manželství.

Zkušenosti, učiněné na základě těchto omezujících antropologických směrů neuvažují v praxi o povinnosti vědomé snahy ze strany manželů o překonání, i za cenu oběti a zřeknutí, překážek, které se vyskytnou během jejich manželství a hodnotí tedy každé napětí jako negativní znamení a ukazatel slabosti a neschopnosti žít v manželství.

Takovéto zkušenosti vedou k nárůstu případů neschopnosti dohodnout se i v situacích, ve kterých, z důvodu nevědomého vlivu v běžném psychickém životě,

lidé zakoušejí omezení, ne však ztrátu, jejich efektivní svobody mířící k vybranému dobru. A nakonec snadno považují i lehké psychopatologie nebo dokonce i morální nedostatky jako důkaz neschopnosti vzít na sebe základní závazky manželského života.

Bohužel může se také stát, že uvedené formulace jsou často nekriticky přijímány církevními soudci.

6. Uvedené vize člověka a manželského svazku je neslučitelná s křesťanským pojetím manželství jako „důvěrného společenství života a manželské lásky“, ve kterém se manželé „vzájemně sobě dávají a přijímají“ (*Gaudium et Spes*, 48; srov. *Codex Iuris Canonici*, kán. 1055, § 1).

Podle křesťanského pojetí je člověk povolán přilnout k Bohu jako ke svému jedinému cíli, ve kterém nachází svou vlastní realizaci, i když je, při uskutečňování tohoto svého povolání, omezen vlastní žádostivostí (srov. *Concilio Tridentino*: Denz.-Schönm. 1515). Nerovnováha, kterou trpí současný svět „souvisí s hlubší nevyrovnaností, jež tkví v srdci člověka“ (*Gaudium et Spes*, 10). Toto v oblasti manželství znamená, že realizace významu manželského svazku, prostřednictvím vzájemného darování se manželů, se stává možným pouze prostřednictvím trvalého úsilí, které s sebou nese také zřeknutí se a obět. Láska mezi manžely musí mít za vzor lásku Krista, který „miloval nás a zcela vydal sebe za nás jako dar v oběť, vůni Bohu velmi příjemnou“ (Ef 5,2 - 5).

Prohloubení týkající se složitosti a podmínění psychického života nesmí ztratit ze zřetele toto celistvé a celkové pojetí člověka, Bohem povolaného a osvobozeného od svých slabostí skrze Kristova Ducha (*Gaudium et Spes*, 10 a 13); zvláště, když chceme podtrhnout ryzí vizi manželství, Bohem chtěného jako základní instituci společnosti a vyvýšené Kristem jako prostředek milosti a posvěcení.

Tedy i odborné výsledky, ovlivněné uvedenými vizemi, vytvářejí opravdovou příležitost, jež vede k omylu soudce, který nevytuší počáteční antropologickou pochybnost. Prostřednictvím těchto znaleckých posudků se dospívá k záměně psychické zralosti, která má být cílem lidského vývoje, s kanonickou zralostí, která je naopak nejzazším východiskem pro platnost manželství.

7. Kanonista musí mít jasno v zásadě, že pouze *neschopnost* a ne již *obtíž* dojít ke shodě a uskutečnit pravé společenství života a lásky, zneplatňuje manželství. Selhání manželského svazku není přesto nikdy důkazem pro prokázání neschopnosti partnerů, kteří mohli zanedbat, nebo špatně využít prostředky, jak přirozené tak nadpřirozené, které jim byly dány, nebo nemuseli přijmout nevyhnutelná omezení a obtíže manželského soužití, jak z důvodů bloků nevědomých, tak pro lehké patologie, které nepoškozují podstatu lidské svobody, jak, nakonec z důvodu morálního pochybení. Opravdová neschopnost je myslitelná jen za přítomnosti vážné anomálie, která, jakkoliv se nazývá, musí podstatně poškozovat schopnost chápání a/nebo vůle partnera.

8. Soudce tedy nemůže a nesmí očekávat od znalce posudek týkající se neplatnosti manželství, a ještě méně nesmí se cítit zavázán názorem, který v tomto smyslu znalec může eventuálně vyjádřit. Zhodnocení týkající se neplatnosti manželství může učinit pouze soudce. Úkol znalce je pouze dodat podklady vyplývající z jeho specifické kompetence, což je povaha a stupeň psychické nebo psychiatrické skutečnosti, z důvodu, ze kterého se žaluje neplatnost manželství. Vskutku Kodex v kán. 1578 – 1579 jasně od soudce vyžaduje, aby kriticky zhodnotil znalecké posudky. Je důležité, aby se v tomto hodnocení nenechal zavést ne

povrchním hodnocením, ne hodnocením navenek neutrálním, ale které ve skutečnosti obsahuje nepřijatelné antropologické směry.

Je tedy třeba povzbudit každé úsilí v přípravě jak církevních soudců, aby uměli odhalit a rozlišit antropologické směry obsažené ve znaleckých posudcích, tak odborníků různých humanitních věd, kteří podporují skutečnou integraci mezi křesťanským poselstvím a pravým a nepřetržitým pokrokem vědeckého zkoumání, vedené kritérii správné autonomie (*Gaudium et Spes*, 62).

9. Nesnadný úkol soudce pracovat s opravdovostí na obtížných případech, jako jsou již jmenované psychické nezpůsobilosti pro manželství, majíce na zřeteli lidskou přirozenost, povolání člověka, a s tím spojené správné pojetí manželství, je jistě služba pravdě a lásce v církvi a pro církve. Je to služba *pravdě*, protože tak bude zachráněna ryzost křesťanského pojetí manželství i v kulturách nebo způsobech, které ho zatemňují. Je to služba *lásky* v církevním společenství, které je chráněno před pohoršením vidět v praxi zničené hodnoty křesťanského manželství při přehnaném, skoro automatickém, zvyšování počtu neplatnosti manželství, v případě jeho selhání, pod záminkou nějaké psychické nezralosti nebo slabosti partnerů. Je to služba lásky také vůči stranám, kterým pro lásku k pravdě, není schválena neplatnost manželství, když je jim alespoň tímto způsobem pomozeno neklamati se ohledně pravé příčiny selhání jejich manželství a jsou uchráněny od pravděpodobného nebezpečí dostat se do stejných potíží v novém svazku, který hledají jako nápravu prvního selhání, aniž by se před tím pokusily využít všech prostředků k překonání překážek, které zakusily v jejich platném manželství. A nakonec je to služba lásky i vůči jiným institucím nebo pastoračním orgánům v církvi, kdy církevní soud se odmítá změnit na jednoduché řešení selhání manželství a neregulérních situací mezi manžely, z důvodu zlenivělé přípravy mladých lidí na manželství, která je důležitou podmínkou k přijetí svátosti (Ioannis Pauli PP. II, *Familiaris Consortio*, 66; srov. Eiusdem, *Allocutio ad Romanam Rotam*, 4, die 24 ian. 1981: *Insegnamenti di Giovanni Paolo II*, IV, 1 (1981) 151 s.) a podporuje úsilí o větší využití prostředků pro post-manželskou pastorační (Eiusdem, *Familiaris Consortio*, 69-72), a pro specifikování obtížných případů (*Ivi*, 77-85).

Takto je činnost soudce církevního soudu opravdu spojena, a musí být vždy spojena, jak také řekl monsignor děkan, se zbývající pastorační činností církve, starat se, aby se zamítnutí žádosti o neplatnost manželství stalo příležitostí k otevření dalších cest k řešení problémů manželů v tísní, kteří se obracejí na úřad církve, přitom se nikdy nesmí zapomenout, že každé řešení prochází velikonočním tajemstvím smrti a vzkříšení, které vyžaduje maximální úsilí samotných partnerů obrátit se ke spáse a smířit se s Otcem (srov. Mt 4,17; Mk 1,15).

10. Nakonec bych chtěl vyjádřit přání, aby vaše úsilí, živené láskou ke Kristu a jeho církvi, a také pastorační horlivost, přinesli i prostřednictvím šíření svazků, které obsahují vaše rozsudky, platný a jasný přínos v diskuzi o případech, o kterých jsem mluvil měli dobrý vliv na činnost ostatních soudů. A zatímco vás ujišťuji o mé stálé náklonnosti, vám ze srdce uděluji své požehnání.